

Kovács Csaba

A GVH verseny szabadságával kapcsolatos alapelvei

A GVH a közelmúltban közzétette A verseny szabadságával kapcsolatos, a GVH által követett alapelvek című dokumentumot, amely voltaképpen egy GVH versenypolitikai ars poetica.

Az antitrösztrel foglalkozók gyakran tapasztalják, hogy az érdekesebb jogesetekről folytatott beszélgetések különféle versenypolitikai problémákról szóló vitákba torkollnak, ez utóbbiak pedig számos alkalommal vezetnek a versenypolitika alapkérdéseire. Mi a verseny? Mikor beszélhetünk a verseny korlátozásáról? Mi a versenypolitika célja? Mikor kell a versenypolitikának beavatkoznia a piaci folyamatokba, és mikor kell ellenállnia a beavatkozás csábításának? Melyek a fontos ügyek és melyek a kevésbé fontosak? Hogyan kellene allokálnia szűkös erőforrásait egy versenyhatóságnak? Mi a versenyhatóság függetlenségének tartalma és értelme? Útmutatók, közlemények megfogalmazásakor is könnyen előfordulhat, hogy a szálak a mélyebben meghúzódó alapkérdésekhez vezetnek.

Azt gondolhatnánk, hogy mivel a versenypolitika nagyrészt jogalkalmazás (legalábbis a versenyfelügyeleti eljárások lefolytatása biztosan az), e kérdések megválaszolásához elég felütni a jogszabályokat. Az igazság azonban az, hogy ez éppen fordítva van: a versenyjogi jogszabályok – ideális esetben – meglehetősen általánosak, így megfelelő értelmezésükhöz és helyénvaló alkalmazásukhoz a jogalkalmazónak egyfajta versenypolitikai filozófiával és világgéppel kell rendelkeznie: kell, hogy legyen elképzelése a piacok általános működéséről, valamint arról, hogy mit kíván elérni, és hogyan működik a versenypolitika, ezen belül mi az ő szerepe, és azt hogyan képes betölteni.

Ez indította a GVH-t arra, hogy kialakítson egy ars poeticát, és az azt megfogalmazó dokumentumot nyilvánosságra hozza. Ez a GVH munkájának azon legalap-

vetőbb elveit taglalja, amelyek a klasszikus versenypolitika területére vonatkoznak, vagyis a fúziókkal, a versenyt korlátozó megállapodásokkal, az erőfölénnyel való visszaéléssel, valamint a versenypártolással, és a versenykultúra fejlesztésével függenek össze. A dokumentum foglalkozik továbbá egyes, a GVH-val kapcsolatos működési és intézményi kérdésekkel is.

A dokumentum kidolgozásának ugyan még évekkel ezelőtt nekifogott a GVH, ám hosszú szünet után 2005 tavaszán indult el a jelenlegi változat elkészítése. A még félkész tervezetről 2006 elején folytak egyeztetések a GVH-n belül, valamint néhány a versenypolitikai kérdésekben jártas hazai szakemberrel, az ezek nyomán elkészülő tervezet pedig 2006 májusában került felkonzultációs céllal a GVH honlapjára. 2007 elején néhány külföldi szakértővel is megbeszélések folytak az időközben elkészült angol nyersfordítás segítségével.

A 2007 májusában közzétett végleges változat külön-külön taglalja a tartalmi, valamint a működési/intézményi alapelveket, ezen belül pedig az előbbieket a GVH három fő tevékenységi pillére (versenyfelügyeleti eljárások, versenypártolás, versenykultúra-fejlesztés) szerint rendezve mutatja be. Több alapelv csak egyszer, a versenyfelügyeleti eljárások kapcsán szerepel, de ugyanúgy érvényes a GVH versenypártolási tevékenységére is, és befolyásolja a GVH versenykultúra-fejlesztő munkáját is. (Az alapelvek tartalmi áttekintését adja az Antitröszt elvek dióhéjban című írás.)

A dokumentum három részből áll. Az elsőben, egy rövid deklaratív részben maguk az alapelvek szerepelnek. A második rész az alapelvekhez fűzött magyarázatokat tartalmaz, azok jobb megértését és helyes értelmezését segítő. A harmadik, egyben leghosszabb rész az alapelvek és azok magyarázatai könnyebb megértését szolgáló legfontosabb háttérismertek rövid áttekintését adja. Ezt követik az ábrák, amelyek a legfontosabb, vizuálisan is ábrázolható összefüggéseket jelenítik meg. Az olvasó – felkészültségétől és tapaszta-

lataitól, vagy akár attól függően, hogy az anyaggal volt-e már korábban dolga – többféleképpen is használhatja a dokumentumot. Végighaladhat az anyagon „lineárisan” (vagyis elejétől a végéig), hasznosnak találhatja a didaktikusabb, fordított sorrendű olvasást (kezdve a háttérismertektől és befejezve az alapelvekkel). Végül ugrálhat is az anyagban, például csak egyes elvekhez tartozó magyarázatokat ellenőrizve, vagy egyes magyarázatokhoz kapcsolódó háttérismerteket olvasva. Ez utóbbit könnyíti a dokumentum tagolása, valamint a kereszthivatkozások rendszere, amelyek kapcsolatot teremtenek a dokumentum három fő egységének (valamint az ábrák) részletei között.

A dokumentum összességében viszonylag terjedelmes, harmadik része pedig átfogó képet nyújt a versenypolitikáról mint egészről, és annak számos részletéről is. Így sem lehet azonban arról beszélni, hogy az anyag egy átfogó piacelméleti, vagy versenyjogi tankönyv vagy enciklopédia helyébe léphetne. A harmadik rész például egyes fontos versenypolitikai kérdéseket – például az érintett piac meghatározását – egyáltalán nem érinti, csupán azokat, amelyek az első két rész megértéséhez szükségesek. A dokumentum ugyancsak nem pótolja, inkább kiegészíti a GVH által különféle, az alapelveknél konkrétabb kérdéskörökkel foglalkozó – például a bírságkiszabásról, vagy a fúziókkal kapcsolatos feltételzabásról és kötelezettségvállalásról szóló – közleményeket, útmutatókat.

A GVH szerint, az úgynevezett Struktúra – Viselkedés – Teljesítmény modell gondolati kerete alkalmas a legtöbb versenypolitikai összefüggés ismertetésére. (E szerint alapvetően a piac struktúrájától függ, hogy a piaci szereplők hogyan viselkednek a piacon, és alapvetően ez utóbbi határozza meg a piacon realizált jóléti értelemben vett teljesítményt.) A modell eredeti formájában még az 1950-es évek amerikai piacelméleti gondolkodásának eredménye, és azóta számos jogos kritika érte. A GVH semmi esetre sem kívánt az

idejétmúlt „strukturalista” versenypolitikai megközelítés szöszólójává válni, ezért a modell javított, kiterjesztett, nem csupán egyirányú determinisztikusnak tekinthető összefüggéseket tartalmazó, korszerű változatát használta fel – tagadhatatlan didaktikai előnyei miatt – az összefüggések szemléltetésére.

A dokumentum a korszerű versenypolitikai gondolkodás főáramába tartozó megközelítést tükröz. Ez tudatos választás volt a GVH részéről, elutasítva valamiféle tartalmi szempontból sajátosan magyar, vagy kis országokra szabott versenypolitika magyarországi alkalmazásának indokoltságát. (Magyarországon már évekkel ezelőtt befejeződött a szocializmusból a kapitalizmusba tartó gazdasági átmenet, így ez sem indokolt eltérést az élvonalba tartozó külföldi sztenderdektől.)

A GVH verseny szabadságával kapcsolatos alapelveit rögzítő dokumentum elsősorban a szakmai közönségnek szól, ám e szakmai körbe itt a versenyjogi eseteken dolgozó ügyvédek túlmenően beleértendőek a témát kutató, oktató közgazdászok és jogászok, a témával kapcsolatba kerülő államigazgatási dolgozók, diákok stb. is. A dokumentumot azok is haszonnal forgatják majd, akik, ha nem is hivatásszerűen foglalkoznak versenypolitikával, érdeklődnek az antitröszt kérdései iránt.

A dokumentum elkészítésével és megjelentetésével a GVH szándéka elsősorban a jogbiztonság, és a GVH szakmai munkája átláthatóságának növelése. Ugyanakkor tartalma és felépítése alkalmassá teszi arra is, hogy érdemben hozzájáruljon a magyarországi versenykultúra fejlődéséhez.

Érdekes, hogy bár néhány mondatos, esetleg néhány oldalas, a hatóságot és a versenypolitikát kifejezetten az utca emberének „eladni” kívánó, és jobbára PR-szempontból „optimalizált”, ún. *policy statement*-ek megfogalmazása vagy szórólapok kiadása viszonylag gyakori a fejlett világ versenyhatóságai részéről, nagyobb terjedelmű, szakmailag lényegesen tartalmasabb, ugyanakkor a közérthetőséget is megőrizni kívánó ars poetica a GVH tudomása szerint eddig csak a Gazdasági Versenyhivatal alakított ki és hozott nyilvánosságra. Egy tekintélyes tengerentúli társhatóság egyik neves vezető munkatársa informálisan nemrég úgy fogalmazott, hogy „... «policy dokumentumával» a GVH példát mutat, amit meglehet, hogy más versenyhatóságoknak is érdemes lenne követnie”.

A dokumentum megtalálható a GVH honlapján: www.gvh.hu.

Antitrösztelvek dióhéjban

A legfontosabb és legalapvetőbb elv a versenypolitika célját – és így a GVH küldetését – fogalmazza meg: a végső cél a hosszú távú fogyasztói jólét és a hatékonyság, a közvetlen cél pedig a verseny védelme. A legtöbb esetben ugyanis a verseny mechanizmusa biztosítja a vállalatok és a gazdaság hatékonyságát és ezen keresztül azt, hogy a fogyasztók a lehető legtöbb terméket és szolgáltatást a lehető legjobb minőségben a lehető legnagyobb választékban és a lehető legolcsóbban szerezhessék meg. E mechanizmus révén további pozitív hatások is keletkeznek, bár ezek a hatások már túlmutatnak a versenypolitika látókörén: a verseny a hatékonyság kikényszerítésén keresztül hosszabb távon hozzájárul a versenyképesség fokozódásához és így a gazdasági növekedéshez, valamint a foglalkoztatáshoz is.

Még néhány elv kapcsolódik a célokhoz, amelyekből kiderül például az, hogy a GVH a versenyt (nem pedig az egyes versenyzőket) védi, illetve a verseny folyamatának védelmére (nem pedig a versenyzőnek tekintett struktúra mechanikus fenntartására) összpontosít. Ugyancsak a célokhoz kapcsolódó elvek közé tartozik a hazai fogyasztó védelmének elve is, vagyis az – a versenyjog alkalmazás világában megszokott – elv, hogy a versenyhatóság a hazai fogyasztók (közösségi jogalkalmazás esetében az EU-fogyasztók) jólétére gyakorolt hatás alapján értékeli a magatartást.

A GVH által mérlegelendő előnyökkel és hátrányokkal foglalkozó elvek világossá teszik, többek között azt, hogy a GVH a versenypolitikai elemzés során jóléti értékelést végez, és a verseny korlátozódását negatív, míg a hatékonyság növekedését, és a verseny esetleges fokozódását pozitív hatásnak tekinti, valamint, hogy a GVH – speciális esetektől eltekintve – az elvileg felmerülhető hatékonysági előnyök tényleges megvalósulásához is nélkülözhetetlennek tartja az érdemi versenyt.

A dokumentum leszögezi, hogy a GVH dinamikus megközelítést alkalmaz, ami egyszerre többféleképpen is kifejeződik, így például a GVH figyelembe veszi mind a potenciális versenyből, mind pedig a jövőbeli versenyből származó versenynyomást, valamint az ezekre vonatkozó korlátozásokat is. A hatékonyság statikus fajtáin túlmenően a dinamikus hatékonyságra gyakorolt hatásokat is figyelembe veszi.

A legkisebb szükséges beavatkozás elve egyrészt azt az általános hozzáállást jelenti, miszerint a GVH nem vezérelni kívánja a piacok működését, és azok helyébe sem kíván lépni a maga adminisztratív eszközeivel, hanem éppen ellenkezőleg, munkája során a piaci mechanizmusokra támaszkodik. Másrészt néhány további elv is a legkisebb szükséges beavatkozással hozható összefüggésbe, például az, hogy a versenyjog alkalmazása továbbá alapvetően nem a verseny fokozását, hanem a verseny védelmét szolgálja.

Néhány elv tárgya a versenypolitikai elemzés eszköztára, és annak korlátai. Ezekből többek között kiderül, hogy a GVH a vizsgált magatartások közgazdaságilag értelmes, és lehetőleg empirikusan is megalapozott interpretálására törekszik, és tudatában van a versenypolitikai elemzések előrejelző, becslő jellegének. (hüvelykujj-szabályok)

A GVH tevékenységének második fő pillére a versenypártolás, vagyis az, amikor a GVH a különféle közpolitikákat, illetve azok előkészítését, kialakítását vagy érvényesítését igyekszik a verseny érdekében befolyásolni. Itt is érvényesül a legtöbb versenyfelügyeleti eljárásokkal kapcsolatos elv, a versenypártolás kontextusában azonban a GVH további elveket is meghatároz, például azt, hogy a GVH a versenypártolás során deregulációs megközelítést alkalmaz, vagy hogy indokolt esetben konfliktusokat is vállal, de kompromisszumok elfogadására is hajlandó.

A harmadik fő pillér a versenykultúra fejlesztése. Az ezzel kapcsolatos GVH-tevékenységet, ha közvetve is, szintén befolyásolják az előzőekben érintett elvek. A versenykultúra fejlesztésében a GVH nincs egyedül, csupán egy szereplő a sok közül. Ezzel együtt a dokumentum – azon túl, hogy leszögezi, hogy a GVH felelősséget visel a versenykultúra fejlesztéséért – azonosítja a versenykultúra fejlesztésének fő területeit, ezen belül kiemelve a tudományos kutatás és oktatás, mint olyan részterület fontosságát, amely a GVH függetlensége szempontjából releváns szoft szakmai kontroll szempontjából is jelentőséggel bír.

A tartalmi elvek lezárásaként szerepel a dokumentumban, hogy a GVH szakmai tevékenységének három említett alappillére a GVH számára egyforma jelentőséggel bír (noha ez nem vonja magával feltétlenül az erőforrások három egyenlő részre osztását), és hogy a GVH törekszik e háromféle tevékenység összehangolására és a közöttük lévő szinergiák kihasználására.

Működési és intézményi elvek dióhéjban

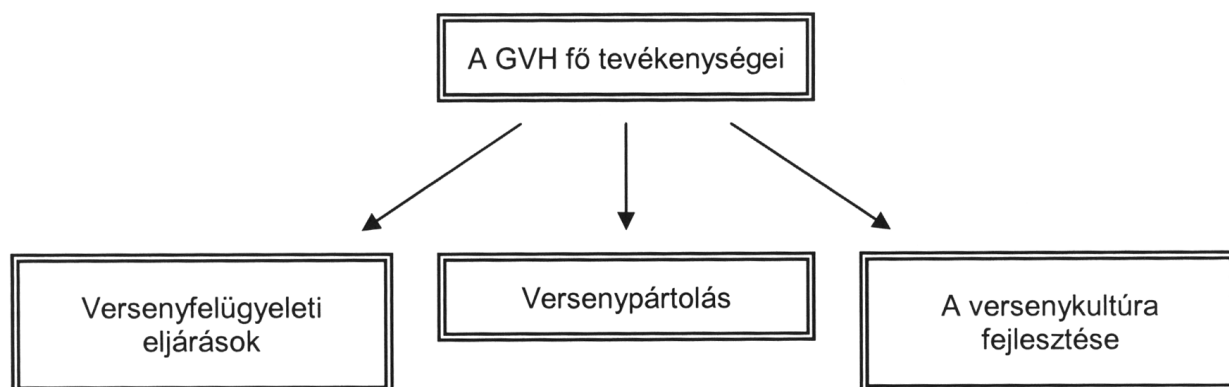
A működési/intézményi alapelvek első csoportja a prioritások meghatározása és az erőforrások allokációja témájához kapcsolódik. A GVH rendelkezésére bocsátott társadalmi erőforrások hatékony felhasználásához fűződő közérdek megköveteli, hogy a GVH munkája azokra a területekre összpontosuljon, ahol várhatóan a legnagyobb „versenyeredmény” érhető el.

A függetlenség és együttműködés témakörével foglalkozó elvek világossá teszik, hogy a GVH egyrészt fontosnak tartja függetlenségét, és úgy tekint rá, mint feladatai ellátásának egyik alapvető intézményi garanciájára – így ugyanis a GVH kizárólag szakmai szempontok alapján, nem kívánatos külső behatások nélkül végezheti munkáját. Másrészt azonban kiderül az is, hogy a függetlenség a GVH számára nem azonos az elszigeteltséggel, és nem lehet akadálya a GVH eredeti céljait szolgáló, vagy azokat nem veszélyeztető együttműködésnek.

Az átláthatóság és nyilvánosság biztosítása az ezzel kapcsolatos elvek szerint nem csupán elvárható a GVH-tól (például a jogbiztonság iránti igényre, vagy a végrehajtó hatalom ellenőrzésének szükségességére tekintettel), de segíti is a GVH munkáját. Az elvek említik a versenypolitikával foglalkozók közössége által gyakorolt ún. szoft szakmai kontroll, a GVH független státusával is kapcsolatban álló jelentőségét, valamint a GVH azon elkötelezettségét, hogy szakmai munkájának nyilvánosságát és az átláthatóságát biztosító dokumentumokat, például közleményeket és útmutatókat alakítson ki és jelentessen meg. A dokumentum egyben a nyilvánosság és az átláthatóság határait is jelzi, különös tekintettel az üzleti titok védelmére, valamint a GVH eljárásainak eredményességéhez fűződő érdekre.

Az elvek egy külön csoportja foglalkozik a nemzetközi együttműködéssel, és ezekből kiderül, hogy – a meghatározott jogi kereteken belül – a GVH nyitott a nemzetközi tapasztalatcserére, a jogalkalmazás során történő együttműködésre külföldi versenyhatóságokkal, valamint kevésbé tapasztalt versenyhatóságok számára történő technikai segítségnyújtásban való részvételre is. Ebben az összefüggésben az elvek kiemelik az Európai Versenyhálózat (ECN) jelentőségét.

A GVH-munkatársak képzése iránti elkötelezettségét jelzi, hogy erre vonatkozóan külön elv található a dokumentumban, hivatkozva a versenypolitikai gondolkodás folyamatos fejlődése által támasztott kihívásra.

A GVH szakmai tevékenységének alappillérei

Kapcsolat a közösségi versenyjoggal

A dokumentum elkészítése során fontos kérdés volt az EU-hoz, illetve az EU-joghoz való viszony. A GVH – mint közösségi tagállami versenyhatóság – nem csak nemzeti, hanem közösségi versenyjogot is alkalmaz. Kérdésként merült fel, hogy az alapelvek csupán a nemzeti jog alkalmazására vonatkozzon-e, egyáltalán kialakíthat-e egy tagállami versenyhatóság a közösségi versenyjog alkalmazására is vonatkozóan saját alapelveket.

Az elvi dilemma végül nem okozott gyakorlati problémát, mivel a vázolt alapelvek szinte mindegyike teljesen összhangban van a közösségi versenyjogi gyakorlattal, különösen akkor, ha figyelembe vesszük annak fejlődési irányát is. (Gondoljunk például az EK-Szerződés gazdasági erőfölénnyel való visszaélésekkel foglalkozó 82. cikkének folyamatban lévő reformjára). A néhány megmaradt kivétel esetében az anyag külön jelzi, hogy a konkrét elv módosult formában érvényesül akkor, amikor a GVH közösségi jogot alkalmaz. Például a közösségi versenyjog céljai közé a verseny védelmén és a hatékonyságon, illetve a jóléten kívül az integrációs cél, vagyis az egységes piac létrehozásának elősegítése is beletartozik, és ezt természetesen a GVH is figyelembe veszi. Általában is igaz, hogy a bemutatott elvek közösségi versenyjog alkalmazása esetén annyiban érvényesülnek, amennyiben azt a közösségi joggyakorlat lehetővé teszi.

Érdemes megjegyezni ugyanakkor, hogy az éremnek van másik oldala is. A közösségi versenyjog nem egyszerű adottság a GVH számára, hiszen az – szintén tagállami versenyhatóságként, és így a közösségi versenyjog alakítójaként – képes befolyásolni az EU versenyjogának fejlődését is, amihez részben szintén a most megjelent dokumentum szolgál vezérfonalul.

